

ELEKES LAJOS
(1914–1982)

A mai magyar történettudomány egyik érdekes egyénisége távozott 1982 májusában az élők sorából. A levéltáros, a történetkutató és élete utolsó három évtizedében történész professzor ahhoz a historikusnemzedékhez tartozott, amely az európai élvonalba emelkedett magyar polgári történetírás legjobb mestereitől tanulhatta meg a szakmát. Történet szemléletének alakulásában meghatározó volt a marxizmussal való megismerkedése, és később annak következetes alkalmazása tudományos munkásságában. Egyike volt azoknak, akik Molnár Erik vezetésével a hazai és virágzó feudalizmus társadalomfejlődésének lényeges mozzanatait feltárták, és az első marxista igénytel írt összefoglalásokban közzétették.

Mint az Eötvös Loránd Tudományegyetem Középkori Magyar Történelmi Tanszékének vezető professzora, az egyetemi hallgatók százaival értette meg a történelmi gondolkodás, a belső összefüggések és a forráskritika szükségességét. A középkorral foglalkozó munkáiban – közöttük a középkori magyar állam történetéről szóló összefoglalásában – a tárgyyszerűség és az elméleti érzékenység együtt volt jelen.

Az 1960-as évek elején jelentek meg első publikációi a történelem és a korszerű műveltség kérdéséről, illetve a történelmi ismeret és a szocialista tudat viszonyáról. A medievisztikai kutatások mellett, szenvedélyes érdeklődéssel fordult a historiográfiai, metodológiai kérdések felé. Élete utolsó másfél évtizedében élénk figyelemmel kísérte a témával foglalkozó nemzetközi – elsősorban francia, német és az amerikai – irodalmat. A nemzetközi történészkonferenciákon a metodikai szekciókban vállalt szerepet, és ennek az érdeklődésnek volt terméke „A történelem felfogása korunk polgári tudományában, Bp. 1975.” című monográfiája. Ebben többek között arra vállalkozott, hogy a polgári történelmi gondolkodás kialakulását és fejlődését végigkísérve bemutassa az olvasónak napjaink legjelentősebb polgári történelmi irányzatait.

Egyetemi előadásaiiban, tudományos és publicisztikai írásaiiban egyaránt hirdette, hogy a tudományos-műszaki fejlődés időszakában is van szerepe és jelentősége a történettudománynak. Élete utolsó írásaiiban kifejtette, hogy abban a versengésben, amely a társadalomtudományokon belül kialakult, a történettudomány csak akkor őrizheti meg korábbi pozícióit, ha mind a témaválasztásban, mind módszertanában igazodik a megváltozott társadalmi igényekhez.

Élete utolsó évtizedében – az egyetemi és a tudományos közélettől visszavonulva, súlyos betegségétől szorongatva – a mai társadalmi-gazdasági, ideológiai-politikai kérdésekre kereste a történettudományi választ. Halála megakadályozta a gondolatok kéziratú formálásában.

Rottler Ferenc